Νους

Ο σουηδός γενετιστής Σβάντε Παίμπο τιμήθηκε την περασμένη εβδομάδα με το Νομπέλ Ιατρικής - Φυσιολογίας

REUTERS/LISI NIESNER

«Ο άνθρωπος του Νεάντερνταλ» του νομπελίστα Σβάντε Παίμπο

Τα απομνημονεύματα του σουηδού γενετιστή, που κυκλοφορούν στα ελληνικά από τις ΠΕΚ

Στο άκουσμα του ονόματος για διαφορετικές κατηγορίες του Νομπέλ, όπως αυτές της Φυσικής, της Χημείας ή της Ιατρικής - Φυσιολογίας, η συχνότερη αίσθηση ακόμη και ενός ενημερωμένου αναγνώστη είναι πως πρόκειται για κάτι μακρινό. Οχι μόνο επειδή πρόκειται για επιστήμες που βασίζονται στην εξειδικευμένη γνώση, αλλά και επειδή η ελληνική, μεταφρασμένη, βιβλιογραφία πιθανότατα δεν περιλαμβάνει δικούς τους τίτλους. Στην περίπτωση του γενετιστή Σβάντε Παίμπο, ο οποίος τιμήθηκε την περασμένη εβδομάδα με το Νομπέλ Ιατρικής - Φυσιολογίας, η αίσθηση είναι διπλά απατηλή. Πρώτον, η επιστήμη του αφορά προφανώς μια μακρινή χρονικά αλυσίδα στην εξέλιξη του ανθρώπινου είδους – τους Νεάντερταλ –, αλλά την ίδια στιγμή είναι και τόσο κοντινή. Δεύτερον, επειδή τις έρευνες και την προσωπική διαδρομή του ο έλληνας αναγνώστης μπορεί να τις ανακαλύψει στο καλομεταφρασμένο βιβλίο των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης «Ο άνθρωπος του Νεάντερταλ» (2019, απόδοση Ασπασία Δασκαλοπούλου, Μαριλένα Παπαϊωάννου).

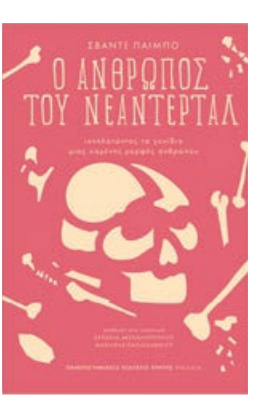

Το βιβλίο ξεκινά με το τηλεφώνημα που δέχεται ο Παίμπο, «μια νύχτα του 1996», από τον μεταπτυχιακό φοιτητή του Ματθίας Κρινγκς, ο οποίος τον καλεί εσπευσμένα στο εργαστήριο του Ινστιτούτου Ζωολογίας στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου. Οι δυο τους ξεκινούν τις επόμενες ώρες τη διαδικασία αλληλούχησης DNA με ένα θραύσμα από οστό χεριού ενός Νεάντερταλ που φυλασσόταν στο τοπικό μουσείο της Βόννης. «Ημουν πια πεπεισμένος ότι είχαμε ανακτήσει το DNA του Νεάντερταλ και ότι ήταν πολύ διαφορετικό από το DNA των σημερινών ανθρώπων... Επρεπε να βρούμε ένα ανεξάρτητο εργαστήριο που θα επαναλάμβανε ό,τι είχαμε κάνει», σημειώνει ο Παίμπο ύστερα από τα πρώτα ερευνητικά βήματα. Για τον ίδιο όλα είχαν ξεκινήσει σε ένα διαφορετικό πεδίο. «Ξεκίνησαν με τις αρχαίες αιγυπτιακές μούμιες. Από τότε που η μητέρα μου με πήγε, 13 χρονών, στην Αίγυπτο, είχα ξετρελαθεί με την αρχαία ιστορία της χώρας. Οταν όμως άρχισα να τη μελετάω σοβαρά στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλας, διαπίστωσα βαθμιαία πως η όλη εμμονή μου με τους φαραώ, τις πυραμίδες και τις μούμιες δεν ήταν παρά το ρομαντικό όνειρο ενός εφήβου».

Ο Σβάντε Παίμπο (Svante Pääbo) γεννήθηκε στη Στοκχόλμη το 1955 από την Εσθονή Κάριν Παίμπο, που είχε φτάσει στη Σουηδία ως πρόσφυγας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Οπως γράφει ο ίδιος στον «Ανθρωπο του Νεάντερταλ», μεγάλωσε ως το κρυφό εξώγαμο παιδί του σουηδού νομπελίστα Σουν Μπέργκστρομ, ο οποίος είχε επίσης κερδίσει το Νομπέλ Ιατρικής το 1982. Ο Σβάντε σπούδασε και έκανε το διδακτορικό του στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλας, για να αναλάβει τελικά έως σήμερα διευθυντής του Τμήματος Γενετικής του Ινστιτούτου Εξελικτικής Ανθρωπολογίας του Ιδρύματος Max Planck στη Γερμανία.

Απαντήσεις

Στο βιβλίο του περιγράφει μια αλυσίδα από ευχάριστες και δυσάρεστες εκπλήξεις, συνεργασίες, αποτυχίες και ερευνητικά επιτεύγματα που οδήγησαν στη δημοσίευση του νεαντερτάλειου γονιδιώματος το 2010. Μέσα από την περιγραφή αυτή θέτει και δίνει απαντήσεις σε μια σειρά από ερωτήματα, όπως γιατί ο σύγχρονος άνθρωπος επιβίωσε ενώ οι Νεάντερταλ εξαφανίστηκαν ή αν ο Homo sapiens διασταυρώθηκε μαζί τους. «Εκείνο που επιθυμούσα διακαώς ήταν να "φωτίσω" την ανθρώπινη ιστορία, όμως έμοιαζε σχεδόν αδύνατο να μελετήσω αρχαίους ανθρώπους γιατί, στις περισσότερες περιπτώσεις, αδυνατούσαμε να ξεχωρίσουμε το DNA τους από εκείνο των σημερινών ανθρώπων». Την ίδια στιγμή, όμως, η αφήγησή του ρίχνει φως στο τι σημαίνει να διεξάγει ένας επιστήμονας έρευνα αιχμής στην εποχή μας, πώς αυτή οργανώνεται και πώς χρηματοδοτείται, ποια είναι η καθημερινότητα του επαγγελματία ερευνητή, αλλά πάνω απ' όλα τι κόστος έχει γι' αυτόν σε επίπεδο προσωπικής ζωής, σε φιλίες και διαπροσωπικές σχέσεις.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗΣ